ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

50ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 42 (ԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ) 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1901

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ ԲՕԼԻՆ ՔԱՒՕ ԵՒ ԻՐ ՎԷՊԸ . . . . . *Տ. Ա.*
Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ՝ ԻՐ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԻՆ ՀԱՆԴԷՊ . . . . . *Մ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ*
ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ ԵՕԹԸ ՅՕԴՈՒԱԾՈՎ . . . . . *ՍԴԷՂԼԱ.*
ԽԱՐԿԱՆՔ (Բանաստեղծութիւն) . . . . . *Վ. ՄԱԼԷԶԵԱՆ*
ՊԱՐՍԱՏԻԿ . . . . . *ԽՈՄՐՈՎԻԿ*
«ՄԱՏԼԷՆԻ ՄԵՂՔԸ» — Թերթօն . . . . . *Թարգմ. ՏՕՄԻՆՕ*
ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ. Քննիչներ. — Մրցանակը . . . . . .
ԱՐՀԵՍՏԸ . . . . . *ՓԱՐՊԵՑԻ*
ՋԱՆԱՋԱՆՔ . . . . . .

Մասիս տարեկան բաժանորդագինն է Կ. Պոլսոյ համար ՔԱՌՍՈՒՆ ղրշ. եւ գաւառներուն համար ՅԻՍՈՒՆ ղրշ., կանխիկ վճարելի: Առաստաղման՝ 12 Ֆրանք կամ 5 ռուպլի: Թղթատարական ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Վեցամսեայ կամ եռամսեայ բաժանորդագրութիւն չընդունուիր: Բաժանորդագրութիւնները կը սկսին ամեն ամսոյ մէկէն: *Մասիս* հրապարակ կ'ելլէ ամեն տարի առտու, եւ կը գտնուի Բերայի բոլոր ծխավաճառներուն ու Պահչէ-Գաբուլի ջրավաճառներուն խանութները, ինչպես նաեւ Ղալաթիոյ, Պոլսոյ եւ բոլոր արուարձաններու լրագրավաճառներուն մօտ:

Ձեռէ կը ծախուի ՀԱՏԸ 40 ՓԱՐԱՅԻ

ՀԱՍՑԷ

درعلیه دعلطه «ماسیس» غزته سی ادارهسی

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՄԱՍԻՍ»Ի

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Rédaction de la Revue MASSIS

Galata, Constantinople

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Յովսէփ Հ. Ն. Նաւասարդեան (Նիկոմիդիացի) որ 8 տարիէ ի վեր Գերմանիոյ Համպուրկ քաղաքը Արեւելեան Ցանձնակատարութեան Տան մը մէջ պաշտօն վարած է, պատիւ ունի արդոյ հասարակութեան ծանուցանելու որ այժմ սկսած է իր հաշոյն ամէն տեսակ նիւթերու վրայ ներածման եւ արտածման գործերով զբաղիլ։ Համպուրկի մեծ հրապարակին վրայ, որ Լոտառնէ վերջ վաճառականական առաջինն ըլլալու համբաւը կը վայելէ, իր ունեցած ուժամեայ փորձառութիւնը, վաճառականաց, գործարանատերաց եւ միջնորդաց հետ ունեցած անձնական ծանօթութիւնը եւ բարեկամութիւնը որոնք իր ընտանեկան յարաբերութեանց շնորհիւ վերջերս ստեղծ մտերմական հանգամանք մը առած են, իրեն յուսալ կուտան թէ իր հետ գործողները ամէն նկատմամբ իրմէ գոհ պիտի մնան։ Իրեն սկզբունք ունենալով՝ ամենայն հաւատարմութեամբ գործել ու միայն յանձնակատարողէքով գոհանալ, որոշած է իր միջոցաւ կատարուած վաճառումներու վրայ 3% ։ իսկ գնումներու վրայ 5% ստանալ, վաճառման եւ գնման հաշուեցուցակները ու ծախքերու մանրամասն եւ վաւերական ցուցակները իր հետ գործողներուն ղրկելու պայմանաւ։ Ըստ որում Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ առեւտրական յարաբերութիւններն օր ըստ օրէ ընդարձակուելու վրայ են, եթէ գտնուին ծնողք որոնք ապագային հոն տուն մը հաստատելու նպատակաւ այժմէն իրենց զաւակները հոն ղրկել ուզեն, առեւտրական եւ գիտական դպրոցներ յաճախելու եւ տեղւոյն հանգամանաց վարժուելու համար, այդպիսեաց համար չափաւոր պայմաններով ծնողական խնամ հսկողութեան փոխանորդութիւն ստանձնելով կը խոստանայ իրեն յանձնուած պատանիներն իր եւ իր ընտանեաց անմիջական հսկողութեան տակ առնել, ի պահանջել հարկին իր տան մէջ իսկ։ Այն վաճառականները որոնք հոն այժմէն տուն մը հաստատել կամ մանաւանդ մը բանալ կ'ուզեն, առիթը կը ներկայացնայ իրենց՝ առանց ո եւ է ժամանակութեան, փորձառու եւ տեղւոյն հանգամանաց լիուլի տեղեակ ընկեր մը գտնել յանձին Յովսէփ Նաւասարդեանի։ Գերմանիոյ ներքին գլխաւոր քաղաքաց գրեթէ բոլորն այցելած ըլլալով՝ կը խոստանայ համեստ պայմաններով պէտք եղած դիւրութիւնն ու ծանօթութիւնը տալ այն վաճառականաց որոնք գործով այդ կողմերը ճամբորդել կամ գրաւոր տեղեկութիւններ քաղել ուզեն։

Նիւթական նեղ պարագաներու մէջ գտնուող ճամբորդներն ու գաղթականները, առանց խորութեան ազգի եւ կրօնի, կրնան ինչպէս միշտ, նոյնպէս այսուհետեւ իրեն դիմել ու ձրիապէս ամէն օգնութիւն գտնել իրմէ, եթէ իրենց անկարող ըլլալը ապացուցանող վկայագիր մը Ազգ. Պատրիարքարանէ կամ ուրիշ ո եւ է պաշտօնական մարմինէ մը ի ձեռին ունենան։ Յ. Նաւասարդեանի անցեալի եւ ներկայի, ինչպէս նաեւ անձնականի ու բարոյականի մասին տեղեկութեան համար դիմել առ՝

Գեր. Սահակ Եպիսկոպոս Յովակիմեան, Ազգ. Առաջնորդարան, Նիկոմիդիա.

Բոպէրթ Քոլէճի Պատ, Տնօրէնութիւն, ի Բոսմէլի Հիսար, կ. Պոլիս.

Բրոճ և Յակոբոս էֆ. Ճէճիզեան, կ. Պոլիս.

Պայպըլ Հաուզի Տնօրէնութեան մէջ ո եւ է ծանօթ անձնաւորութիւն, տեղացի կամ ամերիկացի, Պայպըլ Հաուզ, կ. Պոլիս.

Տիար Ն. Սիրաքեան, Արեւելեան գործի վաճառական, Համպուրկ.

Տիար Մ. Խերեան, ծխախոտի վաճառական, Անվէրս.

Տիար Մ. Խերեան, վաճառական, Սամսոն.

Herrn Carl Riekes, *ծխախոտի վաճառական* Համպուրկ (Grimm 10).

Messieurs Sossidi frères *թրքական սիկարէթի գործարան*, Համպուրկ.

Messieurs Camillerii & Cie (G. Paico). Raboisen 74. Hamburg.

Իսկ իրեն ուղղեալ թղթակցութիւնները մինչեւ ցնոր անօրինութիւն ուղղել առ

HOVSEP H. NAVASSARTIAN

Brandstwiete 3. Hamburg.

ԱՐԱՀԱՏ

50ՐԴ ՏԱՐԻ — 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1901 — ԹԻՒ 42

ՏԻԿԻՆ ԲՕԼԻՆ ՔԱՌՕ ԵՒ ԻՐ ՎԷՊԸ

Մահիսի այսօրուան թիւով կը սկսինք վէպի մը հրատարակութեան, իբրև Թերթօն։ Հակառակ պայմանագրական սովորութեան, առաջուց որ և է ռէքլամ չըրինք և այսօր ալ երկար բարակ դրուատիքը չպիտի ընենք այս վէպին, — Մատչեճի մեղրը, — որ կին հեղինակի մը գրիչէն ելած՝ սիրային գողտրիկ ու զգայնատ պատմութիւն մըն է, Անօրիի ոճով։ Այն միջոցին ուր մէկ կողմէն արկածալից վէպերու թարգմանութիւնները կը յաջորդեն իրարու և միւս կողմէ, նորութիւն մը ընծայելու համար ընթերցողներուն, անգլիական վէպեր ծայր տալ կը սկսին, որոնց պիտի յաջորդեն՝ անշուշտ՝ ամերիկեանները, երբ Պուրժէն կը թարգմանուի ու Զօլան կը վնասուի, մենք ընտրեցինք հին գիրք մը, — եթէ երբեք աղուոր գիրք մը կրնայ հինիլ, — մէկը ֆրանսական գրականութեան այն էջերէն որոնք Ռըվիւ տէ Տէօ Մօնտի մէջ հիւրընկալուելու գնահատումին ու պատուոյն արժանացած են։ Այս պատգան, ինքնին չահեկան, պատմուած է Ծառաջաբանին մէջ զոր նոյնութեամբ կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն.

1864ի սկիզբներն անծանօթի մը կողմէ ձեռագիր մը ղրկուած էր Ռըվիւ տէ Տէօ Մօնտի խմբագրատունը։ Ձեռագիրը ծածկոյ թուղթին վրայ սա պարզ բառերը գրուած էին— «Եթէ ներփակեալ վէպը չյարմարի Ռըվիւ տէ Տէօ Մօնտի, կը խնդրուի Պ. Պիլօզէ (Թերթին Տնօրէնը) որ հասի poste restante երկտողով մը իմացնել սա հասցէին. — Բ. Ալպան—. Այդ պարագային, պիտի գան առնեն ձեռագիրը խմբագրատունէն»։

Ահա էր ամէնը։ — Գրուած քին ձեռը քիչ մը լակոնական էր, բայց Պիլօզ կարդաց ձեռագիրը եւ նշանակուած հասցէին պատասխանեց թէ Մատչեճի մեղրը վէպը մէկ քանի աննշան փոփոխութիւններով կրնար հրատարակուիլ Հանդէսին մէջ։ Ամիսէն աւելի անցած էր եւ հեղինակը ոչ գրած, ոչ ալ poste restante ճգուած նամակը առած էր։ Այն առեն Տնօրէնը որոշեց հրատարակութեան տալ ձեռագիրը, փորձերն ալ ինքը անձամբ սրբագրելով։ Ռըվիւ տէ Տէօ Մօնտի 1864 Մարտ 15ի թիւին մէջ հրատարակուեցաւ վէպը մեծ յաջողութեամբ եւ վէպին հեղինակութիւնը վերագրուեցաւ մէկէ աւելի նշանաւոր անձերու։ Հեղինակը ինքզինքը սքօղուած պահեց, թէեւ շատ հաճելի ձեւով պարտք սեպած էր իրեն՝ ճանչնալ եղած հիւրընկալութիւնը. «Շնորհակալ եմ, կը գրէր, այն պատուոյն համար զոր ըրիք ինծի՝ ձեր Հանդէսին մէջ հրատարակելով Le pêché de Madeleineը։ Յաջողութիւն մըն է այս զոր չէի համարձակեր յուսալ թէեւ կը փափաքէի»։

Տասը տարի եաքն էր միայն որ անծանօթ հեղինակը, գիրքին տպագրիչ Միշէլ Լէվիի կրկնակի դիմումներուն վրայ, ուզած էր իր անունը ծանօթացնել նամակով մը որ առասիկ։

«Պարոն ,

«Ծածկանունս պահելու փափաքս օգուտ մը ունեցած չըլլալով , հիմա աւելի անյարմարութիւն կը տեսնեմ զայն պահելու ։ Կրնաք ուրեմն անունս դնել յերիվին ճակատը , ինչպէս նաեւ ուրիշ կարգ մը գրութեանց վրայ զոր Ալպան ծածկանունով հրատարակեցի Ռըվիւ տէ Տէօ Մօնտի մէջ ։ — ԲՕԼՒՆ ԳԱՌՕ»

Ա.յս յառաջաբանին մէջ , մեր նոր սերունդին և գրական ասպարէզին պատրաստուողներուն համար մանաւորապէս , աչքի զարնող կէտը սա պիտի ըլլայ թէ Ռըվիւ տէ Տէօ Մօնտի նման լուրջ Հանդէսի մը խմբագրութիւնը՝ առանց նախապաշարուելու անունի հմայքէն , բիւրատեսութեամբ մը զարիւղը չի նետեր եղեր գրուածք մը , միմիայն այն պատճառով որ ստորագրութիւնը անծանօթ է կամ ծածկանուն մը կը կրէ ։ Մասլեճի մեղքը սխրան գրուածք մը ու չահեկան վէպ մը ըլլալն , Տնօրէնը մինչեւ իսկ անձամբ սրբագրել ուզեր է փորձերը , թէեւ հեղինակը չէր ճանչնար ։

1900ի ձմրան սկիզբը , երբ Մասիսը դեռ նոր վերածուած էր իր արդի ձեւին , Տիկին Ա.յվազեան՝ որ սկզբան դադարեւոտէ նայնքան գրականութենէ կը հասկնար ու կը հետաքրքրուէր երկուքովն ալ հաւասարապէս , երեկոյթի մը մէջ խօսակցութեան միջոցին յանձնարարեց ինծի՝ այս վէպին թարգմանութիւնը ու հրատարակութիւնը Մասիսի մէջ ։ Ինքը հիացումով կը խօսէր անոր վրայ , աւելցնելով թէ ողբացեալ գրական անձնաւորութիւն մը , իր պարապոյ ժամերուն մէջ , թարգմանած էր այս վէպը հայերէնի , բայց ձեռագիրները այրած էին՝ Ռաֆայէլի թարգմանութեան ձեռագիրներուն հետ մէկտեղ , իր մահէն շատ առքը ։

Մէկ գիշերուան մէջ կարդացի Մասլեճի մեղքը , հոգեցունց տպաւորութեան մը տակ աւարտելով վերջին բառը , ինչ որ բոլոր զայն կարդացողներուն տպաւորութիւնը պիտի ըլլայ , կարծեմ ։ Աւելի սրտի պատմութիւն մըն է անիկա՝ քան անձի , աւելի զգացումներու՝ քան դէպքերու , — մանկամարդ աղջկան մը ու մանկամարդ կնոջ մը լուռ տառապանքները , տարփանքի մը ալքերուն մէջ , — կնոջ մը գրիչով նկարագրուած ։

Տարին չի բոլորած , մահը խլեց Տիկին Ա.յվազեանը , և իր յանձնարարած հատորն ալ մոռցուած մնաց ։ Ա.յս օրերս , գրչի սէր բարեկամ մը , որ Տօմիլիօ ծածկանունով ճանչցուած է լրագրութեան մէջ ուր ախորժով կը կարդացուին միշտ իր պեսպիսութեամբ լեցուն գրուածքները , ինքն ալ կարդալով Մասլեճի մեղքը՝ հաճակիր տպաւորութեան մը տակ՝ ազնուաբար ստանձնեց առնոր թարգմանութիւնը , որուն համար՝ Մասիսի խմբագրութեան կղզմէ՝ հրապարակային շնորհակալութիւն մը ձօնել հաճելի պարտականութիւն մը կը նկատեմ ։

Տ. Ա.

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք Հանրագիտակի վերաբերումը , խմբագրապետութեամբ Երիվին արտօնատիրոջ Արմէն Է. Լուսինեանի , որուն կ'աշխատակցին Նշան Է. Կ. Պէրպէրեան , ծանօթ տպագրիչը , եւ իր որդին ։ Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ , այն է ամսոյ 10ին , 20ին եւ 30ին , եւ կերպով մը չարունակութիւնը պիտի ըլլայ Բուրասան Մանկական ։ Բաշխութիւն եւ յարաբերութիւն կը մատիենք Ա. Լուսինեան եւ Ն. Կ. Պէրպէրեան Է.ֆ.ներու լրագրական այս հաւերաշխ ձեռնարկութեան ։

ՌԷԹԷՈՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԻՐ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԻՆ ՀԱՆԴԷՊ

Հոկտեմբեր 28ի կիրակի օրը կատարելի յոբելեանը բազմարդիւն մանկավարժի մը եղած Նիւթական միսթարիւթենէն աւելի նշանակութիւն մը ունի։ Բանաստիւթիւնը՝ յանձին Գէրպէրեանի, կը տեսնէ մանաւանդ յայտնի գրագէտը եւ անոր գրական գործունէութեան ոչ նուազ արդիւնաւէտ չրջանն ալ կը փութայ ոճնել։

Պէրպէրեան իր նախկին սաներուն եւ մանաւանդ մեզ ամէնուս կը վերաբերի. այս գեղեցիկ ոտանին այլ եւ այլ թաղերուն մէջ մինչ չէ՞ հնչած իր արծաթեայ քաղցրալուր ձայնը, հոս սիրելոյ մը գերեզմանին վերեւ, հոն լսարանի մը կամ պարզեւատրաշխութեան սրահի մը մէջ, ուրախ թէ տխուր։

Իր ազնիւ սիրտը, քաղցր ու հակասոյր վարմունքը, իր անզուգական բարեկրթութիւնը նոյն իսկ իրեն հակառակ խորհուղներն ալ իրեն սիրաշահած են։ Ուսումնական Խորհրդոյ եւ Պատրիարքարանի զանազան ժողովոց մէջ իր գործօն պաշտօնավարութիւնը զինքը ամէնուս անճնուէր եւ սիրելի դարձուցած են։

Յարգելի յոբելեարը գրական հրապարակին վրայ երեւցած է ժամանակով շատ կանուխ եւ այն օրերու թերթերը մեզ հասցուցած են անընդհատ իր հմտալից բանաստիրականները։ Եւ դեռ վերջերս չի կարդացի՞նք մինչ ժամանակակից գրականութեան վրայ իր պարզած տեսութիւնները Մատիւի մէջ։

Բայց եթէ ուզենք մանաւանդ նկատել իր մատենագրութիւնը՝ պիտի ստանանք որ մեծագոյն ոտանաւորած է Դեղեցիկ Դպրութեանց մեր մէջ ծաղկեցուն՝ իր բազմատեսակ հատորներով զոր սրչափ մեր յիշողութիւնը կը զօրէր, տակաւին հետեւեցինք գանկին մէջ։

ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Ե. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

1870. Աճիծեալն.
1871. Բաճի Հաւատացելոյ.
1877. Առաջին Տերեւ.
1880. Ժողովրդային Զբօսանք.
1880. Դեղեցիկն ու Դեղարուեստ.
1880. Թռուառուբիւն եւ Դուբ.
1883. Հերմաճ եւ Տոռոթէա.
1883. Քաղ. Տնտեսութիւն.
1885. Առաջին գիրք. Ծրնճ. Թրգմ.
1885. Մարդիկ եւ Իրք.
1885. Դրամ.

* * *

Մեր գրագէտները նախորդ դարուն մէջ ունեցած են իրենց յատուկ լեզուաբանական դրութիւնը. զոր օրինակ, դրութիւն Այվազովսքի, Պատրագաշեան, Թերզեան, Իւթիւճեան, Մամուրեան, Մխաքեան, Տէրոյենց, Ռուսինեան, Տէմիրճիպաշեան։

Պէրպէրեան ալ ունեցած է իր լեզուաբանական որոշ ծրագիրը որ հինը նորին հետ հաշտեցնելու բանաւոր դրութեան մէջ կը կայանայ։ Եւ արդեամբ, վարպետին ըսածին պէս, պէտք է ընդունինք որ «Աշխատասիրը՝ մրութիւն, կանոնաւորութիւն, «ճախութիւն ստանալու համար, կը կարօտի «գրաբարի ժամանակութեան. միայն թէ «իմպիրը այդ ժամանակութեան չափին վրայ «է։ — Ծառաչարան Առաջին Տերեւ. 1877.»

Պէրպէրեան այդ չափը աշխատասիրի զարգացման ընթացքին կը համեմատէ եւ երբ տարիներու ընթերցումն հետ նոր լեզուն տակաւ կը կոկուի, ինք ալ խիղճ չընէր մեզ մի հեռանալ գրաբարէ եւ 1870էն սկսեալ մինչեւ 1885 ինքն իրեն հետ կը զանազանի։

Նորաբանութիւններն ալ չի վտարեր իր գրականութենէն եւ անոնց զգուշաւոր կիրառութեան կարելի է հանդիսատես ըլլալ իր

երկերուն մէջ։ Նաեւ չենք կարծեր որ պատառաբարբառը կ'արհամարհէ, բայց ծայրայեղութիւնը՝ գրական ինչ պատրուակի տակ ալ ներկայանայ՝ զինքը իրաւամբ աննեղոզ կը գտնէ։

Բանասիրութեան համար իսկապէս հաճոյալի ժամանց մըն է զբաղիլ այսպիսի ողջամիտ սկզբանց վրայ հիմնուած լուրջ եւ պարապուն գրականութեամբ եւ դիտել թէ բազմանմուտ Ծոբելեարը մեր հազուագիւտ հեղինակներու շարքին մէջ իրեն յատուկ տեղը գրաւած է։

* * *

Թարգմանութիւնը բաղդատական լեզուաբանութեան վոլճաքարն է. հոն է որ լեզուի մխակոլմանի հմտութիւնը ձախողուածներու կը հանդիպի եւ կը մատնէ թարգմանիչին տակաւ կոլը։ Մէկ լեզուէն միւսը բառերուն առումը երբեք կէտ առ կէտ չի զուգադիպիր։ Թարգմանիչն ուրեմն իւրաքանչիւր լեզուի յատկաբանութեանց պատմութիւնը պէտք է սերտէ, պէտք է ամէն մէկ ոճերու գործածութեան տեղը որոշէ, եւ ատացուածոց տեւականութեան սահմանը գուշակէ։ Պէտք է թափանցէ բնագրին իմաստը, սիրէ հոն յայտնուած գաղափարները, համակուի անոնցմով, ապրցուի եւ յորդէ այնպէս որ իր բնիկ լեզուին մէջ ի նորոյ հեղինակէ թարգմանութեան պիրքը։

Այս կրկին առեղծուածն է զոր կը լուծէ Պէրպէրեան իր Անիծեալը, Բանիմ հաւատացեղոյ, Հերման եւ Տորոթէա գործերուն մէջ։ Եւ եթէ անոնց մէջ բնագրի հաւատարմութիւն կը դիտուի՝ պատճառն այն է որ բնիկ լեզուէն զատ գիտէ հաւատարապէս օսմաներէն, յոյն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, գերմաներէն լեզուներն ալ։

Իր թարգմանութեանց գլխաւոր յատկութիւնն է իր ինքնութենէն հրաժարիլ եւ հեղինակին խորհուրդը երեւան բերել։ Անոնք որ Լամրնէի անպաճոյճ՝ բայց վեհ ու ներդաշնակ ոճին ճաշակը առած են՝ մեղի հետ պիտի համաձայնին նոյն վճիռը տալու։

Օտարին գեղեցիկ գրուածքին հայերէնի վերածել արդարեւ օգտակար ձեռնարկ մըն է, սակայն չենք կրնար ըսել թէ բնագրերու ընտրութեան մէջ մեր թարգմանիչները միշտ այնքան յաջող ոչ ալ այնքան փափկանկատ եղած են արդի Պէրպէրեան։

«Այսքան երկար տաճն գրականութիւնը «մոլութեան ի նպաստ ի կիր արկելէ յետոյ, «ժամ է որ բարոյականութեան ի նպաստ «գործածեմք զայն։ Ներս. ԺԹ. Հերման եւ «Տորոթէա. 1883»։

Պէրպէրեանի բարոյական նկարագիրը նոր փայլ մը կուտայ իր գրականութեան եւ բանաստեղծութիւնը կը պարտաւորէ նոր տեսակէտ մը դիտել իր գեղեցկահիւս երկասիրութիւնները։

* * *

«Պէրպէրեան չի շահադիտեր իր դիրքը, «իր գրագէտի անունը հնչուն դրամի չի վե«րածեր, չի զիջանիր դասագիրք շինելու, «գործի մարդ չէ։» Այսպէս կ'ըսէր հրատարակիչ մը որ անոր շահատր առաջարկութիւն մը ըրեր եւ մերժում կրեր էր։

Ի՛հ, բայց այս խօսքը մեղադրանքի ձեւին տակ գրագէտ–պատիւարակին ներքոյն է. չիտակ է որ Պէրպէրեան ապսպրանքի վրայ գիրք երբեք չէ պատրաստած, երբեք չէ քաջալերած այն խառնուածիմոր դասագիրքերու երեւումը որ առանց կրթական որոշ ծրագրի կը հրատարակուին։

Եւ եթէ մեր հրատարակիչները, տպարանատէր կամ գրավաճառ, իրենց հրատարակչութեամբ գրականութեան ուղէ ծառայութիւն երբեմն մատուցած են, յաւելի կը հաստատենք որ երբեմն ալ գրչակին գրագէտի համբաւ չինել ուզած եւ չհանգուծած են զայն։ Ուստի ուրախ ենք որ Պէրպէրեան իր գրագէտի արժանապատուութիւնը երբեք տանկոխ չըներ, բայց դասագիրք յօրինելու մասին իրեն դէմ եղած գանգատը անհիմն է։ Իր Առաջին գիրք փրնս. թրգմ. եւ Քաղ. Տնտեսութեան պատուական հատորները այս բանիս կը վկայեն։

* * *

Պէրպէրեան հազիւ ուսուցչական բեմին վրայ կ'երեւայ՝ ունկնդիրները կը լռեն, կը խօսի՝ մատիմիտ մտիկ կ'ընեն, կը չեչտէ խօսք մը եւ կը ծափահարեն։ Ինչ է Պէր-

պէրեանի պերճախօսութեան գաղտնիքը, ինչո՞ւ անմրցելի կը մնայ իր մշակած այս սեռին մէջ, ինչպէ՞ս կը հմայէ իր ունկնդիրները։

Տարակոյս չի կայ որ իր արծաթեայ քաղցրահնչիւն ձայնը մեծ դեր կը կատարէ իր առեղծուածին մէջ եւ իր անսահմանելի սակայն ազնիւ ձեւերը հրապոյրով լի են. բայց գաղտնիքն այն է որ Պէրպէրեան գինքը մարդկ ընդունելուն աչքերուն մէջ անոնց մասնաւորական պէտքը կը կարդայ, անոնց կամքին ընդառաջ կ'երթայ։

Պէրպէրեան կատարեալ հոգեբան մըն է, մարդկային սիրտը իրեն համար ծածուկ չունի, ամէնչո՛ւր այս հմտութեան նաեւ ոճի ազնուութիւն, գաղափարներու վսեմութիւն, եւ բացատրութենէն չքեղութիւն եւ կը հասկնայ այն առեղծ թէ իր համբաւը ձրի չէ չահեր։

Պէրպէրեան քանքարաթաղոյց մը չէ երբեք, եւ քանի որ իր վերջին առեղծուածութիւնը Դուռանն ալ կը վայելենք, իսկ՛ թէ անոնք բառախաղով մը նոյնը մեզ համար կարենանք ըսել իրեն նկատմամբ։ Եւ ինչո՞ւ միայն Պէրպէրեան առներուն վրայ ծանրանայ իր Ծորելեան հանդիսը նիթագէս եւ բարեյաջող չքեղ գործելու պատասխանատուութիւնը, միթէ Պէրպէրեան, մեր առեղծուածը չէ՞, նոյն հմայկրութիւնը չէ՞նք տածեր իր նկատմամբ։

Եւ նոյն իսկ բանասէրներուն տրուելը իր կարողութեան համեստ չափով ահա կը կանխէ իր շնորհաւորութիւնները անոր որ եղած է յաւէտ ճարտար քերթող, յաջող թարգմանիչ, կատարեալ մանկավարժ, խոկատիպ հեղինակ եւ պերճախօս առեղծուած։

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Պոլսոյ ազգ. նախակրթարաններու 1900–1901 տարւոյ քննական արարողութեանց վկայականաց բաշխումը կատարուեցաւ այս հինգշաբթի օր, Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Շրջանաւարտներուն թիւն էր 65, որոնց 41ը մանչ եւ 24ը աղջիկ։

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

ԲՆՆԻՉՆԵՐԸ — ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Ինչպես նախորդ թիւով ծանուցինք մանրամասն յայտարարութեամբ, *Մասիսի* խմբագրութիւնը Գրական Մրցում մը բացած է՝ յաւագոյն Նորավեպը գրողին Մրցանակ մը խոստանալով։ Հանուրեամբ պիտի իմանան այսօր մեր գրասէր ընթերցողները, եւ մասնաւորապէս այն գրողները որոնք կը պատրաստուին մասնակցիլ այս մրցումին, թէ խմբագրութեանս հրաւէրով, Տեարք՝

Գ. ՋՕՀՐԱՊ

ԱՂԵՔՍ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ՕՆՆԻԿ ՉԻՖԹԷ-ՍԱՐԱՖ

հաւանած են ընծիչներ ըլլալ այս Գրական Մրցումին, որուն նպատակն է նոր գրողներ բացայերել եւ զարկ մը տալ նորավեպի ճիւղին մշակման։

Աւելորդ չենք սեպեր կրկնել, թէ ընծիչներուն գնահատումը պիտի հիմնուի ո՛չ միայն նորավեպին ճիւրին ու հիւսուածքին շահեկանութեանը, այլեւ գրուածքին ու ոճին գեղեցկութեանը վրայ՝ գրական տեսակէտով։

Այս մրցման մէջ առաջին հանդիսացող նորավիպագրին պիտի նուիրուի իբր մրցանակ

ՈՍԿԻ ԺԱՄԱՑՈՑՑ ՄԸ

հրատարակուելով իր անունը ու գրուածքը *Մասիսի* մէջ, ինչ որ գնահատումի ոչ նուազ ճշմարտակալից ու բացայայտական արտայայտութիւն մը պիտի ըլլայ հրապարակաւ։

Նոյեմբեր 1/14ին առաջ եւ դեկտեմբեր 1/14ին ետք որ եւ է ձեռագիր չընդունուիր՝ մրցման ենթարկուելու համար։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՄԱՍԻՍ»Ի

ԱՁԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ԵՕԹԸ ՅՕԴՈՒԱԾՈՎ

1 Հոկտ. 1901, շոգենաւին մէջ

Վաճառականական շահառատ առուտուրներու շահատակութեան մը ելլելու համար չէր որ, միտքս դրի չրջան մը ընել աշխարհի շուրջը, չմտածելով անգամ թէ հնարաւո՞ր էր այդ բանը, կամ ի՛նչ դժուարութիւններ կը սպասէին ինծի այդ բաղդատմունդրական չրջագայութեան մէջ, քանի որ, նոյն իսկ, անխորհուրդ յանդգնութեամբ մը, գրպանս «առանց սու մը ունենալու» ճամբայ պիտի իյնայի, ամէն բան բաղդին ձգելով, ինծի ի՛նչ փոյթ թէ վաղը ի՛նչ պիտի ըլլար . . .

Անհամար չայտուցիչ պատմութիւններ մէկ կողմէն, եւ կարգ մըն ալ հաստատակամութեան կառչած մարդոց աշխարհի շուրջը ըրած ճանապարհորդութիւններուն վրայ խօսուածներէն գրաւելով, անդառնալի որոշում մը գոյացուցած էի մէջս, նոյն բանը ես ալ փորձելու, քանի որ այդ մարդիկը ապահովաբար զղջանքով չէ որ ետ կը դառնային։

Գարշ յանդգնութիւն մը, անհաչիւ ու վճռական որոշում մը արդէն բաւական պիտի ըլլար իրագործելու համար այդ բաղձացուած անհնարաւորութիւնը։

Է՛հ, ի՛նչ պէտք երկայն մտմտուքներ, բարակ հաչիւներ։ Անօթութի՞ւնն էր մինակ մտմտացուելիք բանը, ըէ՛հ, ո՞վ ապահովեց արդէն, իմ կուշտ մնալս մինչեւ ետքը, երբ . . . ծնայ։

Մարդկային կեանքին մէջ, ճակատագրականութիւնը ամէնէն աքանչելի դաւանանքը ըլլալ կը հաւատայի, ու այդ յախուռն վարդապետութիւնը հաւանութեան աննման կերպով անուշ աչք մը կը քթթէր, մէջս ծնունդ առնող ու հեռուհեռէ ճլուզաւորուող այդ գալափարին, ամէն անգամ որ անոր հնարաւորութեան մասին նոր լոյս մը կը շողար մտքի՞սմէջ։

Արդէն անյապաղ լափած էի նօթերը բոլոր բաղդախնդիր ճամբորդներուն, եւ անոնց օր օրի վրայ, բոլորովին անսպասելի կերպով գտած յայտնութիւնները, մոգական շողարձակումով մը կը չլացնէին միտքս, ու անծանօթ գեղեցկութիւններուն տենչանքովը, կը խելայեղէի։

Մէյ մէկ հնարամիտ միջոցներով աշխարհի շուրջը պտտող մարդոց այդ զգլխիչ պատմութիւնները կարդալով, հոս հոն թափառելու բաղձանքէն պինդ մը կը դառնայի օրէ օր։

Կոխկռտած տեղերէս ինծի միայն պզտիկ լեռ մը ու Ոսկեղջիւրի ծոցը ծանօթ ըլլալով, կուզէի գիտնալ թէ, ի՛նչ տեսակ բան մըն է աւելի ովկիանոսը, ի՛նչ է անապատ լուսածը, իր տաք աւազներովը, երբ մանաւանդ մոլեգնած «սիմումն»ը զանոնք ցիր ցան չորս կողմերը կը ղրկէ աչխարհի, զարհուրելի աւազի փոթորիկ մը յարուցանելով, որուն մէջ ուղտապանը փետուրի մը պէս կը քշուի մոլեգին յորձանքներէն, ու իր աչքը արեւ չի կրնար տեսնել։

Տարիներով այս տեսլական գալափարներով եւ փայլուն բաղձանքներով օրօրուելէ ետք էր որ վճռական որոշում մը տալ բաղդախնդիր ուխտաւորութեան, առաջս մը կանուխ ճամբայ իյնալու պիտաւորութեամբ։

— Ի՛նչ կ'ուզէ ըլլայ, կ'ըսէի մինչ, ինքնիրենս, երբ այդ ճամբորդութեան անհամար դժուարութիւններուն կ'երթայի խելքս, ի՛նչ կ'ուզէ ըլլայ։

Թո՛ղ փրլ վէրն մըն ալ կամ նանգէն մըն ալ ես ըլլամ, ու ինչո՛ւս պէտք երբ բաղդը չինդայ ինծի։

Ու այդ սկեպտիկ անտարբերութիւնը տեսակ մը ամուր անձնավստահութիւն կուտար ինծի, քաջալերելով զիս՝ բաղդին ձգուած կեանքի մը տոմսած յուսահատութիւններուն մէջ։

Եւ ճիշտ այդ սկեպտիկ անձնավստահութեան ապաւինելով էր որ, օր մըն ալ ճամբայ ելայ բնակավայրէս ուղղուելու համար հո՛ն՝ ուր բաղդը պիտի տանէր զիս, լայն միտք խուսափելով անուղղանքէն, որոնք ինծի տեսնուածն չափ ծանօթ էին . . . գիրքերէն։

Հարուստ դրօսաշրջիկի մանրակրկիտ պատրաստութիւնը չպիտի ըլլայ այս ճամբորդութիւնը, աշխարհի բոլոր քաղաքներուն մէջ, այլ բոլորովին հապճեպ, սրինթայ վազք մը անկիւնէ անկիւն, կը բաւէ որ կարճ ժամանակէ մը ետքը, երբ ըլլամ չրջանը աչխարհի, միշտ խուսափելով հանդիպելէ չատ ծանօթ տեղերը, որոնք հաճոյք մը չեն տաներ ինծի։

Ինչո՞ւս պէտք, օրինակի համար, չոլշըզըն Բարիզը, կամ մարդոց բազմութիւնէն խղդուող Լոնտոնը։ Ինծի համար չատ անբնական հրապոյր մը ունի Բաթաակոնիոյ մէկ անծանօթ անապատը, կամ կրօհնլանտայի սառնամանիքներով ծածկուած ձիւնադաշտը, քան իր թանկագին հնութիւններով հարուստ Նաքօլին, այն ճոխ քաղաքը քարի, արճանի եւ քանդակներու հնութիւններով որոնցմէ բան մը չեմ հասկնար . . . Հայր Տաշեան մը կամ հնագէտ Խաչկոնց մը չըլլալուս . . . օ՛հ . . . բարերաղդաբար։

Թափառական դրօսաշրջիկութեանս մէջ, բնութեան վայրի ձգած կոյս ամայութիւնները պիտի սիրեմ, եւ անոնց ներշնչած տպաւորութիւնները բաժնելու համար Մահմի ընթերցողներուն հետ, համառօտ նօթեր պիտի ըրկեմ ճամբորդի տեսարակէս անձնասիրելով, սիրելիներուս քաղաքը . . . եթէ սակայն գտնուած տեղիս թղթատարութիւնը հաճի հատ նամակս ձրիապէս ըրկելու հաւցէին։

Մոռցայ ըսել որ, աթըտ մը, նօթի տետրակ մը, մատիտ, գլխիկ, եւ հովանոց մը միայն ունէի, երբ մտայ Քուքի փառաւոր չոգենաւերէն մէկը, ո՛չ իսկ պայուտակ մը ունենալով մտերիմս կամ, բոլորովին թեթեւ, ինքնագլուխ ըլլալու համար ամէն տեղ։

Ճամբորդական նօթերու սովորական եղող տպաւորութիւններով չի ձանձրացնելու համար ձեզ, եկէք չըսեմ օրինակի համար թէ «չոգենաւը ճեղքելով Մարմարայի կապոյտ ալիքները կը տարար դէպի. . .» եւայլն։

Ծովու եւ չոգենաւի տպաւորութիւններէն բան մը ալ հարցնէք բացարձակապէս, որովհետեւ ճամբորդութեան մը ամէնէն ոչինչ պարագաներն են առնէք, չյիշելու չափ անգամ ոչինչ; մանաւանդ որ ծրագրուած համառօտ տպաւորութիւններու նկարագրութեան համար, աւելորդ ծանրաբեռնուածներ պիտի ըլլային անոնք պարզապէս։

Բայց ինչ անուշ տպաւորութիւն որ մնաց մտքիս մէջ այդ ծովային առաջին ճամբորդութենէն յիշատակութեան արժանի, լուսնկայով ալեւոր դիշերներն էին, որոնք կըրկնապէս հրապուրիչ դարձուցին չոգենաւին բարձրաւանդակը, ուր ամէն լեզուէ ու ազգութենէ ճամբորդներ հաւաքուած, գիշերուան ցնծուն խօսակցութիւններու էինք տուած ժամանակին թեւերը, լուսազարդ երկինքը պարզած գլխիկնուս։

Եւ որովհետեւ ուզած էի, ցուրտերու չի հանդիպելու համար, հարաւային երկիրները թափառիլ, առաջին անգամ, չոգենաւնիս կարմիր Ծովէն դէպի Հասարակածը կ'ուղղուէր, մեզ տանելու համար . . . աչքերնիդ լո՛ւս, ո՛վ քաղաքականի սիրահարներ, Թրանսվալի չուրերը որուն վրայ եւրոպական թերթերու թղթակցի մը արժանի տեղեկութիւններ պիտի տամ ձեզի, եթէ ունենաք, ձեր բնաւ չհանգցած մէկ բանը . . . համբերութի՛ւն կ'ըսեն անոր, ինչ։

Ու արդեօք ինչո՛ւ պիտի ունենամ ձեզի ըսելիք, ե՛ս, հայ փիլիվէնս . . .։

Աշխարհս վայրկեանէն չըսի՞ որ խելացի բան չէ վազուան մատանեթութիւնովը չարչարուիլ։ Շոպենաւ մտած օրս խակ, մէկ աղաւորիկ բաղդէս, ծանօթացայ Նապապի մը թուան հետ, որ պրաժին ինչպէս ծախաւելուն մտերմութիւնը չուարած, տատանդական պատրաստի մը, հիմա ինծի հետ Թրանսվալ կը ճամբորդէ, այդ չատ խօսուած երկրին վրայ լայն տեղեկութիւններ քաղելու համար, որոնք քիչ մը քիչ օգտակար չպիտի ըլլան իր նկարչի անզուգական տպաւորին։

— Հանեցէք թիրերէն մօտէկներ պիտի առնեմ, կ'ըսէ, լրացնելու համար թիրերու ուսումնասիրութիւն մը, որուն վրայ եօթը տարիէ ի վեր կ'աշխատիմ։

Իր քանի մը մանկլաւիկները ամրողջովին լեռնաւորած է ներկի տուփերով, կտաւներով եւ նկարչութեան համար պէտք եղած բոլոր պիտոյքներով։

Քանի մը օրուան մէջ չատ տաք մտերիմ-

ներ գարձանք : Ձմայլելի անգիտերէն մը կը խօսի : Իր սեւաթոյր մոյնքը եւ վճիտ նայուածքը արեւադարձային ժողովուրդներու անուշ հմայքը ունի : Ջուարթ , հանդարտ : անատակ տղայ մըն է , որուն ընկերակցելը անագիւտ հաճոյք մըն է գիտցողին :

Գիշերը մկտեղ լուսցուցինք , աղուոր լուսնին տակ , որ այս տաք երկիրներու մաքուր երկինքէն կախուած , իր կուտական դեղեցկութիւններուն մէջ կը տանքայ , տմօթխած նազանքներ ընելով :

Ջանզիպար

Աղուոր արշալոյսով մը Ջանզիպար ուտք դրինք , ուրկէ անմիջապէս չոգենաւին մէջ ատի յատոյ նօթատրած տաղերս թղթատարութեան յանձնելուս պատճառաւ՝ չարունակութիւնը մնաց ,

Ցաջորդին **ՍԴԻԼԱՆ**

ԹԱՔԱՆՔ

(ՍԻՐԵՐԳ)

Մեր սերն, ո՛վ աղւոոս, այնքան բուռն եւ խոր
Երբեմն ինւանդոս բոյր մը կը թրւի՝
Անցնելու շաս մօս. կարծես ամեն օր
Իւար կը խաբենք՝ սիրոյ ծառաւի :

Կը կարծենք , աւա՛ղ , սիրել խենթի պես . . . :
Առանց ուզելու՝ արդեօք չ՚ենք սրտեր :
Ո՞վ գիտե , պուպրիկս . դուն իս կը սիրես ,
Ես ալ քեզ . մեզի պես կ՚ընեն շատեր :

Տեսա՞ր ասուպներն ինչպէ՛ս կը մարին
Երբ գիշերն անոնց հոգին կը ցրնցէ .
Ինչ պիտի ըլլայ , իղձերը մերին
Երբոր վայելքին ծոցն հատնին գուցէ :

Խօսինք ճշմարիտն՝ անգամ մը գոնէ ,
Համբոյրներըդեռ չայրած մեր հոգին :
Հրմայէն երբ մատը վայելքին դրպցնէ ,
Սերը՝ զերդ ասուպ՝ կը փախչի անդին :

Կը դողայ մեր շուրթ՝ երբ կ՚ըսենք —ընդ մի՛շտ
Ու կը զգանք շատ գէշ սիրել , եւ շա՛տ քիչ :
Գուցէ մեր սարսուռն , երկիւղ եւ թէ վիշտ ,
Վաղուան մոռացքին խայթն է մորմոքիչ :

Որմա՞ն դառն է այս , ի զո՞ւր կը կապեն
Մեզ սիրոյ ուխտեր , յաճախ կեղծ , միշտ սին :
. . . Բայց կը սիրենք արդ . եւ այս հետս բոպեն
Ցաւիտենութիւն մը կ՚արժէ քանին :

ՎԱՀԱՆ ՄԱԼԷԶԵԱՆ

ՊԱՐՍԱՏԻԿ

Պահքերը եկեղեցիի մէջ կատարելու ծա-
նօթ խնդրին նկատմամբ՝ Ամեն. Ս. Պատ-
րիարք Հայրը կոնդակ մը հրատարակեց՝
(յամին 1901, ի սկիզբն ամսեան Սեպտեմ-
բերի, ընդ 210 թուահամարաւ կոնդակաց)։
Այդ կոնդակը, որ մանաւանդ կ. Պոլսի
եկեղեցիներուն ուղղուած է, նպատակ ունի
խափանել՝ տուներու կամ պանդոկներու մէջ
Պահքի Կորհուրդ կատարելու զեղծումը։ Այս
արդելքին հիմն է Կորհուրդը, այսինքն՝
Կորհուրդները եկեղեցւոյ մէջ կը կատար-
ուին. եւ սկիզբէն ի վեր, ինչպէս Մաշտոցի
հրահանգներն ալ կը ցուցնեն, պահքերը
եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուէին։ Դեռ գա-
ւառներու մէջ ընդհանրապէս եկեղեցիէն
դուրս պահ չօրհնուիր։

Պոլսի մէջ պահքերը կամաց կամաց
տուներու մէջ կատարուած եւ ամբոխ սով-
րութեան մը կարգը անցած են։ Բայց երբ
ալ ըլլար, այս սովորութիւնը իր տգեղաս-
թիւններով աչքի պիտի զարնէր, որովհետեւ
ինչ որ եկեղեցիի մէջ կատարուելու համար
կարգադրուած է, եկեղեցիէն դուրս կատար-
ուած ատենը կարգադրութիւնը բոլորովին կը
խանգարի։ Եւ ինչպէս դիտել կուտայ Ս.
Պատրիարք Հայրը, Պոլսի մէջ այս զեղծու-
մին առաջքը առնելու համար ո՛չ միայն
Պահքի Կոնդակին մէջ յանձնարարուած է
արդէն պահքերու եկեղեցւոյ մէջ կատար-
ուիլը, այլ նաեւ 1875 Ապրիլ 25ին Խառն
Ժողովը վերահաստատած է եկեղեցւոյ կա-
նոնը թէ «Պահքը ըստ կանոնաց եկեղեցւոյ
պիտի կատարուի միշտ յեկեղեցւոջ» (Բօզդ.
ԺԳ.) եւ այս կանոնին հակառակ պահ դնող
քահանան վեց ամիսէն մինչեւ մէկ տարի
քահանայագործութենէ զրկելու կանոն մըն
ալ հաստատած է (Բօզդ. ԺԷ.)։

Իսկ Ս. Պատրիարք Հայրը իր այս կոնդա-
կին մէջ կը հրամայէ. «Պահքերը եկեղեցւոյ
«մէջ օրհնելու հրամանը բացարձակ եւ ընդ-
«հանուր ըլլալով, երբեմ այս ու այն պատ-
«ճառաւիներ չպիտի զօրեն բացառիկ արտօ-
«նութիւն ստանալ։ Պահքերուն եկեղեցւոյ
«մէջ կատարուիլը իրենց հրապարակային եւ
«օրինական պայմանին ալ հատուցութիւնը
«լրնելով, միայն ա՛յն ատեն հնար է բացա-
«ռիկ կերպով եւ անշուշտ եղանակով տան մէջ
«պահ օրհնելու հրամանը ստանալ, երբոր
«պահուելիքիներ փորձանաւոր անձեր են։
«Արդէն մէկ կողմէ եկեղեցին չկրնար այնպի-
«սներուն ընթացքը պատուել որոնք այրե-
«չնորհիւ, եւ միւս կողմէ իրենք ալ պատ-
«ճառներ կ՛ունենան իրենց գործը հասարա-
«կութեան աչքէն ծածկել» (Բօզդ. ԺԹ.)։

Այս կոնդակով չե՛տ տգեղ սովորութիւն
մըն ալ, ըսենք՝ զեղծում մըն ալ, կը դա-
տապարտուի, — Նշանի եւ Հալուի օրհնու-
թիւններուն եկեղեցւոյ մէջ կատարուելու զեղ-
ծումը։ Նշանը «պահպանիչ» ազօթքով միայն
կ՛օրհնուի սկիզբէն ի վեր տան մէջ կամ
Պատրիարքարանի եւ Առաջնորդարաններու
մէջ։ Իսկ Հալուը (զգեստն) ալ՝ միմիայն
տան մէջ։ Հիմայ երբ Պահքը եկեղեցիի մէջ
կատարուի, Նշանի եւ Հալուի օրհնութիւն-
ներն ալ եկեղեցիի մէջ կը կատարին զուտ
ձեւական կերպով, հարսին վրայէն կեղծ
ծաղիկի բրդուճ մը, փեսին ալ գլխարկը կամ
փալթօն է որ կ՛օրհնեն, երկար բարակ չա-
րականներով, եկեղեցւոյ մէջ աթոռներուն
վրայ չարելով իրր թէ հարսնիքի տուն ըլ-
լային։ Ս. Պատրիարք Հայրը խստիւ կ՛ար-
գիլէ այս զեղծումներն ալ Կոնդակին Ը. րդ
յօդուածով եւ ըստ Մաշտոցի կը հրամայէ
բուն պահքի օրհնութեան սկսիլ «Նայեաց
ի մեզ» շարականով։

Ս. Պատրիարքի ընտիր կոնդակներէն մէկն
է այս, չորս լայն սիւնակներու մէջ ամփոփ-
ուած իր տեսութիւններով, կանոններով եւ
յորդորներով, որոնց գործադրութիւնը պիտի
նպաստէ եկեղեցւոյ բարեկարգութիւնը հաս-
տատ պահելու։ Բան մը, որուն համար բո-
լոր եկեղեցասէր եւ նախանձախնդիր Հայեր
պիտի աշխատին. նախ ծնողք եւ Սրժ. քա-
հանայ հարք, ետքը Թաղ. Կորհուրդներ,
երբ պահքը չնկատուիր հարսանեկան խրախ-
ճանքի մէկ մասը, ինքնին կը դադրի եկեղե-
ցիէն դուրս պահ կատարել տալու սովորու-

թիւնը ։ Այս ըմբռնումը լաւ կը բացատրէ Ս. Պատրիարքի կոնդակը ։

Դպրեվանքի նորընծայ վարդապետներէն Տ. Ե. Երուանդ վրդ. վերադարձաւ Մարզուան, իր ծննդավայրը ։

Տ. Երուանդ վրդ. Արմաշի Զարխափան Ս. Աստուածածնի վանքին մէջ տարիներու ընթացքին տեսաւ վանքի մը ուսումնական կազմակերպութիւնը եւ մասնակցեցաւ եղանակը, եւ անշուշտ, Մարզուանի Զարխափան Ս. Աստուածածնի վանքին մէջ, միեւնոյն սկզբունքներն եւ ուղղութիւնը հաստատելու պիտի ջանայ կարելի եղածին չափ ։ Երբ Դպրեվանքը դեռ նոր ազգին նուիրած էր իր անդրանիկ վարդապետները, այն ատեն Պ. Օհան Մարզուանի մէջ իր հաստակիր ընկերներով կը փափաքէր որ Մարզուանի վանքն ալ փոքրիկ Դպրեվանք մ'ըլլայ ։ Եւ հիմայ երբ ա՛լ վարդապետ է եւ կ'երթայ Մարզուան, անշուշտ Մարզուանցիք պիտի կրնան գնահատել ու քաջալերել իրենց հայրենակից ուսեալ վարդապետը, հետեւելով անոր ուղղութեանը, որ անշուշտ, չա՛տ օգտակար պիտի ըլլայ վանքին համար ։ Կը հաստատի նաեւ թէ Տ. Նիկողոս վրդն ալ Բալուէն պիտի վերադառնայ իր ծննդավայրը՝ հաստատուելու համար Մարզուանի վանքին մէջ ։

Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք Տ. Երուանդ վարդապետին ։

Սամսոնի երեւելիներէն եւ նախորդ քաղաքական ժողովոյ ատենապետ Գրիգոր էֆ. Թօպաղլեան վախճաներ է, քանի մը օր առաջ ալ՝ Եդուարդ էֆ. Մուրատեան, Այնթապցի, եւ Նիկոմիդիա հաստատուած նշանաւոր վարժապետ մը որդին, որ ուխտաւորութեան մէջոցին Արմաշու վանքը ծնած է ։ Գրիգոր Թօպաղլեան, բնիկ Ակնեցի, Սամսոնի մէջ դէմք մըն էր, ճարպիկ եւ գործունեայ ։ Եդուարդ Մուրատեան, հին սերունդի ուսեալ մը, ինքնօգնութեամբ յառաջ եկած, պինդ տիպ մը ։ Երկուքն ալ իրենց տեսն ու դերը ունեցած են Սամսոնի ազգ. վարչական գործերուն մէջ, թէեւ իրարու մերթ հակառակ, մերթ հաչա ։

ԽՈՍՐՈՎԻԿ

ՀԱՐՍՆԻՔ ԵՒ ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Այս երկուշաբթի օր տեղի ունեցաւ Գատըգիւղ, Կիւլպէնկեանց ընակարանին մէջ, բարեյիշատակ Սերովբէ էֆ.ի կրտսեր որդւոյն Յարութիւն էֆ. Կիւլպէնկեանի պսակադրութիւնը Օր. Նուեմի Աշըգեանի հետ, դստեր Աշըգեան Պօղոս պէյի, հինքահայրութեամբ Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեանի ։ Ներկայ էին Կիւլպէնկեան, Մանուկեան, Աշըգեան, Կիւմիւշկէրտան, Քեաթիպեան եւ ազգական ուրիշ ծանօթ ընտանիքներ եւ հրաւիրեալներու սակաւաթիւ՝ բայց ընտրեալ բազմութիւն մը ։ Պսակի արարողութեան նախագահեց Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Գէորգ եպս. Երէցեան որ պարագային յարմար գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ, երջանկութիւն մաղթելով նորապսակ ամուսնին եւ շնորհաւորելով Կիւլպէնկեան եւ Աշըգեան գերդաստաններու այն խնամութիւնը ։ Հարսին նուիրուած ծանրագին ընծաներէ զատ, բազմաթիւ ծաղկեփունջեր, շնորհաւորական հեռագրեր ու նամակներ ղրկուած էին հեռաւոր ազգականներու, բարեկամներու եւ համակրողներու կողմէ ։

Տ. եւ Տիկին Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեան՝ իրենց բարեհոգի հիւրասիրութեամբը ու ազնուաբարոյութեամբը մեծարեցին հրաւիրեալները, եւ այս բերկրալի առիթը անգամ մըն ալ ընդունեցին մաղթանքներ՝ Կիւլպէնկեանց նահապետական տան երջանկութեանը համար։

Յարութիւն էֆ. եւ Տիկին Նուեմի Կիւլպէնկեան նոյն իրիկունն իսկ Արեւելեան շոգենաւագով մեկնեցան Եւրոպա, գիւօսական ուղեւորութիւն մը կատարելու ։

Կիւլպէնկեան Տեարք եղբ. որոշած էին ընտանեկան չրջանակի մէջ կատարել այս ամուսնական հանդէսը, — որ սակայն չատ չքեղ ու ճոխ եղաւ դարձեալ, — միւս կողմէ խորհած էին Ազգ. Հիւանդանոցի պատրաստութեան ալ մասնակից ընել իրենց ուրախութեան ։ Հարսնիքին նախորդ օրը, կիրակի, առաւօտ եւ իրիկուն կրկին սեղաններ տրուեցան բոլոր պատսպարեալներուն, Յարութիւն էֆ. Կիւլպէնկեանի կողմէ որ միանգամայն 100 ոսկի դրամական նուէր մը ըրաւ Հիւանդանոցին ։

ԹԻՒ 1 ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՍԻՍ»Ի

ՄԱՏԼԷՆԻ ՄԵՂՔԸ

Հեղ. ՏԻԿԻՆ Բ. ՔԱՌՕ Թարգմ. ՏՕՄԻՆՕ

Ա.

Դեկտեմբերի իրիկուն մըն էր երբ առաջին անգամ տեսայ Ռօպէռ Ուալը։ Ժամը եօթը կար. գուշինս եւ ես, պատուհանին վարագոյրներուն տակ կծկուած, անհամբեր կը դիտէինք ճիւնը որ կուգար կը ծածկէր անշշուկ տանը բակը։

Քանիերկու տարեկան էի ես եւ Լուիզ տասնըեօթը։ Դեռ աչքիս առջեւն է. մարած վարդի գոյն մետաքսէ շրջազգեստ մը հագած էր. իր փափկակազմ ուսերը եւ սիրուն խարտեաշ գլուխը կընմանէին վարդերու փունջի մը մէջէն դուրս ելած ճերմակ շուշանի մը։ Շատ չնորհալի էր եւ իրեն ալ կ'ըսէի այդպէս ըլլալը. այնատեն խնդալով կը վազէր, հայրին մէջ կը սքանչանար ինքզինքին վրայ, յետոյ կը վերադառնար եւ դէմքը ափակիներուն դպցնելով. — «Չի պիտի գայ» կ'ըսէր հառաչով մը։

Իր սրտնեղութիւնը անցընելու համար, կը խօսէի իրեն գալիք երջանկութեան վրայ, իր արդուզարդերուն վրայ, հաճոյքի կեանքին վրայ զոր պիտի կրնար ապրիլ ամուսնանալէն վերջը։ Բայց հազիւ թէ մարիկ կ'ըսէր ինծի. — Եթէ ըլլայ որ չի հաւնիմ, կ'ըսէր. մտածէ՛ անգամ մը, Մատլէն. գրեթէ ամուսնացածի պէս ենք եւ չե՛նք ճանչնար զիրար։ — Ծանկարծ սարսռաց. — Եկա՛ւ, գոչեց, ի՛նքն է, Ռօպէռը։

Պարտէզին դուռը բացուած էր ծանր. կառք մը մտաւ ներս եւ կեցաւ ներքին դրան առջեւ, ճիշդ մեր պատուհանին տակ. երիկ մարդ մը վար իջաւ արագարար, բայց գալիքը ծածկող պատչգամը չի թողուց որ տեսնենք զայն։ Լուիզի սովորաբար գալուկ դէմքը թեթեւ կարմրութիւն մը առած էր. — Ձեմ համարձակիր վար իջնել, մրմնջեց յուզուած ձայնով. ըսէ՛ թէ իմ ճակատագիրս կայ հո՛ն, այդ մարդուն մէջ եւ թէ մէկ վայրկեանէն դէմ դիմաց պիտի տեսնեմ զինքը։

— Ի՞նչ բանէ կը վախնաս, պատասխանեցի։ Ազատ չե՞ս մերթէ։

Սակայն իրեն պէս ես ալ կը դողդողայի։ Լուիզի ամուսնութիւնը Ռօպէռի հետ, երկար տարիներ ի վեր որոշուած եւ մեր բոլոր բարեկամներուն ծանուցուած, եղածի չափ կարեւորութիւն ունէր ինծի համար, թէեւ անոնք զիրար տեսած չըլլային ինծի, Հայրերնին, պզտիկուց բարեկամ եւ գործի մէջ սկիզբէն ընկեր, միատեղ սկսած էին հարստանալ։ Վերջէն, մէկ քանի ձախողուածներու հետեւանքով, զատուած էին իրարմէ՝ առանց բարեկամութիւնին խզելու։ Պ. Ուալ գայած էր Նիւ–Եօրք հասատատուիլ իր զաւկին հետ որ չորս տարուս էր այն տեղն։ Հօրեղբայրս, Ֆրանսա մնալով, մէկ քանի անգամներ, հակառակ հեռաւորութեան, անոնք ծառայութիւններ մատուցे անոր, զոր բարձր հոգի մը չէ կարող մոռնալ։ Լուիզի ծնունդը որուն հետեւանքով մայրը մեռաւ, հօրեղբօրս եւ Պ. Ուալի միջեւ, մէկ քանի տարիներէ ի վեր ինքն ալ այրի, ստեղծեց նոր կապ մը հզօր ու վճռակից։ Պզտիկ որբուհին առջի օրէն Ռօպէռի նախատահմանուած ընկերուհին եղաւ այս երկու բարեկամներու մտքին մէջ եւ այս ամուսնութիւնը որ երկու այնքան իրարու նման կեանքեր պիտի վերածէր միակ բնաւորի մը, իրենց երազը եղաւ, միակ նպատակը իրենց ջանքերուն։ Լուիզ եւ Ռօպէռ սորվեցան ապրիլ՝ զիրար սիրելով։

Պ. Ուալի միշտ չիմաց գործերը երկար տարիներ Ֆրանսայէն հեռու պահեցին զինքը

եւ երրոր վերջապէս ազատ կը զգար ինքզինքը մեկնելու, մահը վրայ հասաւ։ Ռօպէռ, այս ծանր յաջորդութեան դժուարութիւններուն դէմ դնելու ստիպուած, մէկ քանի ամիսներ եւս Նիւ–Եօրքի մէջ մնալու պէտքը տեսաւ։ Բայց ժամքէն չէր փախցներ իր հօր վերջին կամքը եւ անգամ մը որ արգելքները վերցան, իր առաջին մտածումը եղաւ վերադառնալ, իր մանկամարդ նշանածին համար, այս անճանօթ ընտանիքին համար որ անհամբեր իրեն կը սպասէր։

Լուիզ, ամէն օր Ռօպէռի վրայ խօսուածները լսելու վարժուած, անզգալաբար կապուած էր անոր շատ մը նուրբ ու վիճակախնդրական զօրաւոր կապերով, այնպէս որ ինքզինքը թշուառ եւ ապերջանիկ պիտի զգար եթէ իմացուցած ըլլային իրեն թէ այս ամուսնութիւնը անկարելի էր։ Եւ սակայն, յանկարծական անձկութիւն մը ունեցած էր Ռօպէռը տեսած վայրկենին։ — Ի՞նչ պիտի ընար արդեօք իր խէալէն։ Երիտասարդը որ կը սպասէր իրմէ քիչ մը անդին, իր երազածին չափ կ՚ո՞ր արդեօք։ Երկար աչքեն ի վեր հաւատքով եւ անդիմադրելիօրէն սիրուած մա՞րդն էր արդեօք։ Ինքն ալ տակաւին ազատ էր թէեւ, բայց կրնա՞ր չարչարանքը գործածել այդ ազատութիւնը. իրապէս կարողութիւն ունէ՞ր քանդել յանկարծ՝ իր կեանքին թելը կապմող այնքան յարատեւ ու երազները։ Շփոթ կերպով կը զգար եւ ան ալ կը զգայի թէ իր ճակատագիրը խուսափած էր իրմէ անդիմադրելապար եւ թէ չատ ուշ էր զայն նորէն ձեռք ձգելու փորձ մը ընել։

Կաթոգին կը սիրէի Լուիզը։ Տատը տարիքէն աւելի էր որ երկու քայլերու պէս կ՚ապրէինք, այն օրէն ի վեր որ իրեւ որդի ու աղքատ, հօրեղբայրս գթալով վրան՝ հիւրընկալած էր զինք։ Լուիզի ո՛չ մէկ մտածումը անծանօթ էր ինծի եւ իմ սիրտս իրենին պէս կը բաբախէր միեւնոյն յուզումով։ Իրարու կը նայէինք առանց խօսելու. — Երթանք, ըսաւ վերջապէս, աւելի լաւ է չուտով քան թէ ուշ։ — Ձեռքս բռնեց եւ վար իջանք հանդարտօրէն։ Սակայն երբ դրան առջեւ հասանք սալօնին ուր մէկ քանի բարեկամներ եւ ազգականներ հաւաքուած էին, կեցաւ վարանելով տակաւին. այն ատեն վեր ամբ դրան վարագոյրը եւ առաջ անցուցի զինքը։

Ռօպէռ մեր առջեւն էր հիմա, չըմրնէին մէկ կողմը սալի վրայ կեցած եւ քիչ մը դէպի հօրեղբայրս ծռած։ Առաջին նայուածքով գեղեցիկ չերեւցաւ ինծի, բայց իր անկանոն դէմքը, սեւ մազերու առատ պըրքներով շրջանակուած, կամքի եւ կրթովի տպաւորութիւն մը ըրաւ վրաս։ Հօրեղբայրս իր աղջկանը ներկայացուց զայն եւ երէքն ալ սկսան խօսակցիլ։ Մինչեւ կէս գիշեր Ռօպէռի նայուածքը վայրկեան մը իսկ չի հանդիպեցաւ ինծի, հետեւաբար ես ալ կրցայ ուզածիս պէս քննել զայն։ Հասակը միջակ էր, ինքը դիւրաթեք եւ ջղուտ, չարժուձեւերը քիչ մը հպարտ՝ բայց երբեմն քաղցր եւ փափուկ բան մը կը սքօղէր յանկարծ իր աչքերուն փայլը։ Իր ժպիտն ալ մանաւանդ եւ անակնկալ անուշութիւն մը ունէր եւ չափազանց սիրուն կը ցուցնէր զինքը։ Հօրեղբայրս Ամերիկայի մէջ իր անցուցած կեանքին վրայ հարցումներ ըրաւ եւ անիկա պատասխանեց անանկ խզճամիտ եւ անկեղծ ձեւով մը որ վստահութիւն կը ներշնչէր։ Պարզ այլ նկատգեղ բացատրութիւններով պատմեց իր անձնական մէկ քանի արկածները։

Իր մէկ յատկանիշը որ աչքիս զարկաւ, մարդկութեան համար ունեցած իր անտարբերութիւնն էր, եթէ ոչ արհամարհանքը։ Պզտիկուց նետուած կեանքի կռիւներուն մէջ, բաղդատմն մըն էր եւ ոչ ուրիշ բան։

Մտուգիւ, Ռօպէռ Ուալ յանկարծ երեւնալով բարիզեան մեր սալօնին մէջ, հասարակ բան մը չէր ցուցներ իր վրայ։ Առանց այլանդակ ըլլալու, աչք բռնելիք եւ անշահախնդիր տարօրինակութիւն մը կար իր մէջ, ուշադրութիւն գրաւող կիսավայրենի քաղցրութիւն մը։ Երբեմն, իր անցեալէն դէպք մը պատմած առեն աչքերը կը փայլէին յանկարծ, յօնքերուն մէջտեղ կնճիռ մը կը գոյանար. եւ զգացնել կուտար թէ եռանդուն կիրքեր կը պահուըտէին իր դէմքին հանդարտ լրջութեանը տակ։ Բնազդաբար Լուիզի

կը դարձնէի երեսս եւ ակամայ կը մտածէի թէ անիկա չատ տկար էր հաւասար քայլով մը հետեւելու համար Ռօպէրի : Ես տարբեր կերպով պատկերացուցած էի այդ երիտասարդը մտքիս մէջ , նուազ զօրաւոր ու համարձակ , աւելի՛ նման Լուիզի որ չնորհքն ու փափկութիւնը իսկ էր : Քանի քանի անգամներ ես եւ Լուիզ իրարու նկարագրած էինք Ռօպէրը : Պ. Ուալի նամակները , բոլորն ալ հայրական փառասիրութեամբ լեցուն , մեզի հայթայթած էին այս խեթալ պատկերին կարգ մը գիծերը , բայց մեր դեռահաս երեւակայութիւնը զայն ամբողջացուցած էր կամ աւելի՝ մեզ մեր ուզածին պէս նկարած էինք զայն : Մնաց որ , այս առաջին գիշերը մեծ հետաքրքրութեամբ ուսումնասիրեցի Ռօպէրը :

Անիկա Լուիզի քովը նստած էր , ես ալ ակամայ կը ժպտէի դիտելով Լուիզը որ կը մոռնար զիս , անոր մտիկ ընելու զբաղած : Արդէն ի՞նչ պէտք ունէր ա՛լ ինծի : Այն պահուն կը սկսէր կեանքի մէջ իր առանձնութեանն առաջին զգացումը եւ կը զգայի թէ ապագային ալ օգտակար պիտի չկրնայի ըլլալ : Մինչեւ այն տեղ , հօրեղբօրս համար ունեցած երախտիքս ու Լուիզի նկատմամբ տածած սէրս ամբողջովին լեցուցած էին սիրտս եւ չէի կարծեր որ նոր սէր մը կրնար ընդունիլ իր մէջ : Բայց շուրջս ծնող այս մռնուկ երջանկութիւնը տարօրինակ կերպով խռովեց զիս : Հօրեղբօրս թիկնաթոռին կռթնած , մռայլած կը հետեւէի թղթախաղին եւ մտիկ կ՚ընէի շշուկը Ռօպէրի եւ Լուիզի ձայներուն որոնք կը խառնուէին , կը պատասխանէին իրարու : Ի՞նչ կրնային ըսել իրարու :

Երկար ատեն մը տահկաս . յետոյ , հօրեղբայրս ուզեց որ երգեմ . ոտքի ելայ փութով , անբացատրելի սրտնեղութենէ մը ազատած ըլլալուս երջանիկ եւ անխորհրդաբար երաժշտական տեսարան մը բանալով , հանդիպեցայ Աչհաթի մէկ կողին : Զգիտեմ ի՛նչ զօրաւոր յուզմունք մը , ի՛նչ քնացուղ կողոքութիւն մըն էր որ արթնցաւ նախազգայումներով խռոված հոգիիս մէջ , կլիւքի հանճարին ներշնչումին հանդէպ : Աչհաթի անմահ ողբերգը ձայնելու համար գոյ ատենակ չեշտեր զորս ինծի չի պիտի վերագրէի եւ արցունքները լեցուցին աչքերս երբոր զանազան վերատեսարան , դէմս գտնուղ կիսաքօղ հայելին մէջ հանդիպեցան Ռօպէրի աչքերուն զորս ինծի յատած էր ազանչացումի ու զարմացումի խորունկ արտայայտութիւնով մը : Այն ատեն հպարտութեան սարսուռ մը ունեցայ , յետոյ անյաղթելի վախ մը պատեց միտքս եւ իսկոյն դադրեցուցի երգս : Երկար տարիներ անցած են այն օրէն ի վեր , անդարմանելի դէպքեր տեղի ունեցած , դառն անպատուութիւններ հոգիս բզքտած են , բայց չեմ կրցած մոռնալ այդ առաջին ակնարկը , մութ հայելիին մէջ յանկարծակիի բերուած եւ սրտին ազատաւոր զօրութիւնը չէի գուշակեր այն ատեն :

Հետեւեալ օրն իսկ Ռօպէր եկաւ նորէն , յետոյ յաջորդ օրը եւ միւս օրերն ալ շարունակաբար : Այսպէս , քիչ ժամանակէն մեր ընտանիքին մէջ ծանուցուած թեկնածուն մը տեղը անցաւ : Հօրեղբայրս բնաւ միտքէն չանցուց ո՛եւէ առարկութիւն ընել այս ամենօրեայ այցելութիւններուն դէմ : Պէտք չէ՞ր որ երկու երիտասարդներն ալ իրարու կապուելէ առաջ ճանչնային զիրար : Մնաց որ , Լուիզ՝ Ռօպէրի համար ունեցած սառնութիւնը ո՛չ պահելու , ո՛չ ալ յաղթելու կ՚աշխատէր . — կը բաւէ որ սիրէ զիս , կ՚ըսէր երբեմն ժպտելով : Եւ այս կատակը ինքնին սիրոյ առաջին ախտանշանը կը թուէր ինծի :

Հետզհետէ , Ռօպէր մեզ աւելնուս սիրելի եղաւ : Ամէնքս ալ զատ զատ կրեցինք ազդեցութիւնը իր փափուկ ու զգայուն բնաւորութեան , իր հզօր եւ հեշտ կամքին որով կը տիրապետէր առանց մաքառելու : Իր կեանքը կ՚անցնէր մեր վառարանին քով եւ հազիւ թէ , առաւօտեան պարապորդ ժամերուն կը հաճէր ակնարկ մը նետել Բարիզի չքեղութիւններուն վրայ : Իրեն համար էն՚ն նուէ վայրկեանները կազնել փողոցի մեր բնակարանին մէջ անցուցած ատենն էր , Լուիզի եւ ինծի հետ : Սովորաբար ժամը 3ին կտպար եւ ներս մտնելուն պէս կը սկսէր մանրամասնօրէն նկարագրել ցորեկէն ա-

ռաջ ըրած պատրաստները։ Ինչքան ալ յետոյ կը պահանջէր որ պատմենք առջի գիշերուընէ ի վեր եղածները։ Երբեմն դիրք մը կ'առնէինք եւ մենք մեկը բարձրաձայն կը կարդար, բայց իսկոյն հազար տեսակ հարցումներ, լռեցուքներ ու խեղդատակութիւններ տեղի կ'ունենային մեր մէջ եւ ընթերցումը կէս կը մնար։ Ո՛եւէ այցելութիւն մը նոյն պահուն անհաճոյ կուգար մեզի եւ կ'արգիլէր մեր անուշ մտերմութիւնը։ Այդ ժամերէն կը պահեմ դեռ անմոռանալի յիշատակներ ոտնց քաղցրութիւնը կեանքիս ամրողջ դառնութիւնը կարող չէ անիծել տալ ինծի։

Երբոր գիշեր կ'ըլլար, կամ թատրոն կ'երթայինք կամ նուագահանդէսի եւ կամ, եթէ դուրս չելլէինք, դաշնակին առջեւ կը նստէի եւ Լուիզ ու ես կ'երգէինք, մինչդեռ հօրեղբայրս իր անխախտ պրիչկը կը խաղար։ Մեր էն աղէկ վայրկեաններն էին ատոնք։ Ցաճախ, երգած միջոցիս, պատահեցաւ որ աչքերս հանդիպին նորէն Ռօպէռի աչքերուն, մանաւանդ արտայայտութիւնով մը վրան յառած, բայց շատ կ'անոյշնէր այդ վայրկեանը եւ յուզումս հազիւ թէ կը մնար։ Սակայն Ռօպէռ քիչ անգամ կը գովէր զիս եւ ճայնիս խօսքն ալ գրեթէ չէր ըներ։ Օր մը միայն, երբոր Լուիզի երգած ատեն իրեն ունեցած մտազբաղ վիճակը եւ անտարբերութիւնը մանաւանդ կ'ընդհատ, ժպտեցաւ։ — Որովհետեւ, ըսաւ, երաժշտութիւնը արուեստ մը չեմ նկատեր ես, այլ սիրամոլութիւն մը։ Դուք ալ, Մատլէն, ունիք սէրը... — Լուիզ մեր մտոք եկած էր եւ Ռօպէռ չի շարունակեց։

Օր օրի, Ռօպէռի գալուն Լուիզի պէս անհամբերութեամբ սպասելու վարժուեցայ։ Իր ոտքին ճայնը է'ն առաջ ես կը հասկնայի, անբացատրելի զգայնութիւն մը իր գալը կը մանգնէր ինծի։ Չգիտեմ ի'նչպէս եղաւ որ այսքան նոր ու աստիճ յուզումներ իմ մէջս չարթնցուցին ծանր մտատանջութիւն մը։ Անանց տարակոյսի, սիրոյ մէջ ունեցած անփորձութիւնս էր որ կը մղէր զիս ինքզինքս խաբելու։ քնաւ կասկած չունէի ներխուժիչ մեծցող զգացումին վրայ։ Ռօպէռ, Լուիզի ամուսինը պիտի չըլլա՞ր մեծ, դրեթէ եղբայր մը զոր պէտք էր որ սիրէի։ Ապահովաբար, տեղի կուտայի այն վատ ընազդումին որ կը ստիպէ մեզ գոցել աչքերնիս արտի վտանգի մը առջեւ զոր կը գուշակենք՝ բայց չենք կրնար բացատրել։ Մնաց որ, մեր կեանքը հանդարտօրէն կը յառաջանար։ չաբաթները իրարու կը յաջորդէին եւ ո՛չ ոք կը մտածէր հաչտել զանոնք։ Հօրեղբայրս կամաց կամաց չհկել կուտար տանը առաջին յարկը որ պահպանողներուն պիտի յատկացուէր։ Ամուսնութեան պատրաստութիւնները կը տեւնուէին գալանօրէն, առանց աղմուկի, իբր թէ վախցըէր որ երջանկութիւնը կրնայ փախչիլ շատ խօսուելով։ Բայց ամէն վայրկեան, առանց ուզելու, կարգ մը ակնարկութիւններ մեր ամէնուս միտքը կը հասկցնէին ուրիշներու։ Լուիզ կը յաղթանակէր, ինծի ալ կը մնար յաւերժացնել այդ սքանչելի անդորրութիւնը։

Բ

Իրիկուն մը, Լուիզ եւ ես, մեր յարկին մէջ, արդուզարդ կ'ընէինք, թատրոն երթալու համար. բայց չգիտեմ ինչպէ՞ս իրարու հետ խօսքի բռնուելով, որոշուած ժամը անցուցած էինք ակամայ։ Որքան մեծ եղաւ մեր զարմացումը երբ որ հօրեղբայրս եկաւ իմացնել թէ կը սպասէին մեզի։ Անհնարին փախայ անվիջապէս եւ մէկ քանի վայրկեաններէն պատրաստ էի։ Լուիզ, ինչ աւելի սիրաշէր, չէր կրցած շուտով հագուիլ։ Առաջարկեցի որ օգնեմ իրեն, բայց մերժեց. — Ժխտութիւնը ղրկէ ինծի, ըսաւ, շո՛ւտ, շո՛ւտ, դուն ալ գնա՛ խօսքի բռնել վարիներուը։

Վար իջայ՝ քթթս տակէն երգելով եւ Լուիզի սենեկապանուհիին իմաց տալէ վերջ, շուտափոյթ անցայ սալօնէն եւ զարդասենեակը մտայ։ Շատ զարմացայ երբ տեսայ որ մութ էր սենեակը եւ կարծեցի թէ հօրեղբայրս ու Ռօպէռ ջերմանոցը մնացած էին ծխելու համար։ Այն ատեն խարխարելով յառաջացայ եւ չբմինէն կրթնելով, ատքերս կրակին երկնցուցի։ Վայրկեան մը չէր անցած այսպէս երբ թեթեւ աղմուկ մը սարսռացուց զիս եւ շատ մօտս մութին մէջ անոյշ մարմին մը տեսայ, մինչդեռ ճայն մը զոր ճանչցայ իսկոյն կը մրմնջէր մեղմիւ սա բառերը։

(Շարունակելի)

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ
ՑՈՎՍԷՓ ԻԶՄԻՐԵԱՆՑ
ԳՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ
Թ. 98

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԱՋԳԱՑԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

Բարեյիշատակ Յովսէփ Իզմիրեանցի կտակին արամագրութեան համաձայն՝ Սահակ–Մեսրոպեան Թրական Մրցանակաբաշխութիւնը տեղի պիտի ունենայ 1903 *Յունիս* 26*ին, յաւուր տօնի Սրբոց Թարգմանչացն Սահակայ եւ Մեսրոպայ։*

Այն ամէն հեղինակներն ու բանասէրները, որ այդ նպատակին վերաբերեալ երկասիրութեամբ կը փափագին մասնակցիլ սոյն գրական Մրցանակին, կը հրաւիրուին իրենց աշխատասիրութիւնները յուղարկել մինչեւ 1903 *Դեկտեմբերի վերջ՝ առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն ի Կ. Պոլիս։*

Ներկայացուած երկերն՝ եթէ տպագիր են, երեք օրինակ, իսկ եթէ ձեռագիր են, մէկ օրինակ պիտի յղուին, բայց յստակ գրուած, եւ մրցանակ ընդունին կամ ոչ, ետ չեն դարձուիր։ Դարձեալ պէտք է ըլլան բաւական ընդարձակ աշխատութիւններ նիւթի, գիտի եւ ոճի առաւելութիւններով ճոխացած եւ անձնական ու նոր ուսումնասիրութիւններով պատրաստուած։

(Կնք։ Աղբ. Պաղքեզեանէ)

Կ. Պոլիս, 11 Հոկտ. 1901։

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ կիրակի տեղի ունեցաւ, Օրթագիւղ, ընտանեկան շրջանակի մէջ, Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան քարտուղարներէն Գաւրիել Էֆ. Ճիւմպուշեանի նշանախօսութիւնը՝ Օր. Մառի Սիմոնովիչի հետ, դուստր հանգուցեալ Սիմոն Սիմոնովիչ Էֆ.ի, երկու կողմի ընտանիքներու եւ ազգականներու ներկայութեամբ։

Կը խնդակցինք այս բարեդէպ նշանախօսութեան որ կը կատարուի ուսեալ ու լաւ դիրքի տէր երիտասարդի մը եւ ազնիւ ձիրքերով օժտուած հմայկրնկի օրիորդի մը միջեւ։

ԱՐՀԵՍՏ

Արհեստ եւ ո՛չ արուեստ։ Իրաւ այսպէ՞ս է մէջտեղ եկեղեցական պաշտօնը։ Ծանր է իրողութիւնը, եթէ առաջուն որ իրաւ կարգ մը մարդիկ հոգեւոր պաշտօնեայ կ'ըլլան լոկ ապրելու համար, եկեղեցականութիւնը նպաստելով մխիթարիչ ապրեցնող արհեստ մը։ Մեր եկեղեցականութեան անկեալ վիճակը իրաւունք տուած է ա՛յսպէս խորհելու, նոյն իսկ անոնց որ գործէն չեն եւ զուտ բան մը խօսած եւ գրած ըլլալու համար կը խօսին ու կը գրեն։

Սոյգ է որ ընդհանուրապէս ամէն գրաղումի, ամէն գործի մարդը իր գրաղումէն, իր գործէն ա՛յնչափ չպզտուիր, ա՛րչասիրները։ Այսպէս թժիշկ մը հիւանդի մը տառապանքներուն առջեւ գրեթէ անտարբեր է, պարարիւն է. մինչ բուն հիւանդը, կամ հիւանդին տէրերը բոլորովին հակառակ վիճակ մը կ'ունենան։ Այսպէս է նաեւ դերասանը, փաստաբանը, եւն. որովհետեւ սովորութիւնը, այսինքն՝ չարունակ մեքենայի գործով զբաղիլը, կը վարժեցնէ մարդը իր զբաղման կամ գործի բոլոր երեւոյթներուն. այնպէս որ առաջին անգամ իրեն խորապէս ազդող ո՛եւէ պատճառ, ա՛լ մեքենայի ազդեցութիւնը չունենար։ Իրեն համար, սովորական բաներ կը դառնան այդ պատճառները։

Եթէ ուղղակի այս տեսակէտով կը դիտուին եկեղեցական, հոգեւոր պաշտօնեաներն ալ, իրաւացի է եղած դիտողութիւնը։

Իբր եկեղեցական՝ չեմ զգար հիմայ ա՛յն առաջին տպաւորութիւնը, զոր զգայի, զոր օրինակ, երբ առաջին անգամ գաւազանով քեմ ելայ։ Բայց հիմայ ամէն անգամ որ քեմ կ'ելլեմ, կը զգամ ուրիշ տպաւորութիւններ, որոնք ամէն օր կը նորոգուին, կը զգայնին եւ դուն ինքզինքդ կը զգաս միշտ նոյնքին գործունէութեան մէջ։ Ասի պարզ եւ օրինական վարժութիւնն է մարդուն, տարբեր ա՛յն արհեստին, որ ուղղակի նպատակ կը սպրսի ապրելու համար։

Եկեղեցականութեան, լաւ եւս, հոգեւո-

րականութեան մէջ ամէնէն գէշ բանը անըզգայ վարժութիւնն է, որ հետզհետէ արհեստի կերպարանք կ'առնէ, նոյն իսկ առանց ուշադրութեան։ Ճանչցած եմ հոգեւոր պաշտօնեաներ, որոնք թէեւ տգէտ, թէեւ պարզ սրտոտղութիւն կատարող, բայց միշտ զգայուն, միշտ ազդուող եւ ազդող եղած են իրենց բոլոր գործողութիւններուն մէջ։ Ասոր հակառակն ալ կայ. այնպէս որ ո՛չ կը զգածուին եւ ո՛չ ալ կ'ազդեն իրենց գործողութիւններուն մէջ։ Ասի թէ՛ վարդուբնաւորական կազմութեան արդիւնքն է եւ թէ՛ հոգեւոր պաշտօնի համար պէտք եղած պատրաստութեան։ Կազմուածքներ կան որ անմիջապէս կ'ազդուին եւ իրենց այս վիճակը չե՛ւս կ'արտայայտուի. կազմուածքներ ալ կան, որ թէեւ կ'ազդուին՝ բայց շա՛տ չեն արտայայտուիր, եւ կան ալ՝ որ բնաւ չեն ազդուիր։ Հոգեւոր պաշտօնի համար պէտք եղած պատրաստութիւնը ամէնէն մեծ կշիռը ունի պաշտօնավարութեան վրայ։ Մանաւոր կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը, յատուկ ուսումնասիրութիւնը, հոգեւոր պաշտօնեան իրապէս գիտակից կ'ընէ իր պաշտօնի բոլոր կողմերուն, այնպէս որ այս եղանակով պատրաստուած ո՛ եւ է հոգեւորական չկրնար արհեստ նկատել իր պաշտօնը, հապա, հարստութեան աղբիւր մը։ Այսպիսի մէկը իր ըրածներուն «ինչու»ն լաւ գիտէ, կը գթայ եւ կը զգայնէ։ Եկեղեցին ալ արդէն այսպիսի պաշտօնէութիւն մը կը պահանջէ։ Եկեղեցիի բարեկարգութեան, տեւականութեան, եկեղեցիէն բղխո՛ղ չինութեան պահանջն ու պայմանն է այդ։ Հետեւաբար, այս պայմաններու մէջ, եկեղեցականութիւնը չկրնար արհեստ մ'ըլլալ. իսկ անանձ որ արհեստ կը նկատեն, եւ կ'ընդգրկեն այդ արհեստը ապրելու համար, ինքնին կը ճախողի գործը, եւ եկեղեցին իրապէս կը վնասէ։ Եկեղեցին լաւ հասկցուելու է եկեղեցականէն որպէս զի պարզ արհեստաւոր մը կամ խանութ մը չնկատուի։ Ինքզինքը ճանչցող, խելքը գլուխը մէկը, որ շատ լաւ ճանչցած ըլլայ նաեւ եկեղեցին, կարելի չէ՛ որ արհեստ մը նկատէ հոգեւոր պաշտօնը, արհեստ այո՛, բաւին բոլորովին սովորական առումով եւ տարբեր արուեստէն, զոր գոնէ նրբաճաշակները կը սիրեն գործածել գեղարուեստ կամ գեղարուեստի ճիւղերէն ո՛ եւ է մէկը ցոյց տալու համար։

ՓԱՐՊԵՑԻ

Ց. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ կազմատաւ եւ տպարանին համար բանի մը վարժ ԿԱԶՄԱՐԱՐԻ եւ ԳՐԱՇԱՐԻ պէտք կայ։ Դիմել յիշեալ Հասատուքիւնը, Կ. Պոլիս, Ֆինճանճըլար, Թ. 27։

ԶՄԵՌՆԱՄՈՒՏԻ ԱՌԹԻԻ՝ Կալաթա, Վօյվոտա փողոց Թիւ 85] Մ. Տէր Դաւիթեան չապիկի հանրածանօթ վաճառատունը եւրոպայի լաւագոյն գործարաններէն բերել տուած է ընտիր տեսակ Ֆլանէլ, գուլպայ, թաշկինակ, հավանոց, օձիք, թեւնոց եւ բոլորովին նոր դրութեամբ ու խիստ ճաշակաւոր դրամապնակ, փողկապ, կոճակ, վէրմէլ. եւ այլ նուշահատութիւններ։ Գիները չափազանց ժան ու մատակարարուած ապրանքները միշտ տոկուն ու սիրուն են։

Տէր Դաւիթեան չապիկի գործարանը ի մասնաւորի կը պարտի չափու վրայ պատրաստել ամէն տեսակ չապիկ։ Գիշերազգեստ ու ներքին ձկրտահեղինաց յանձնարարութիւններ։ Հանդիստ ու տոկուն չապիկ հագնիլ փափաքողները թո՛ղ դիմեն այն վաճառատունը որ երկարատեւ փորձառութեամբ՝ վստահութեան ամէն իրաւունք կը վայելէ։

Հարանեկան ճերմակեղինաց համար վերջին նորաձեւութեամբ օժտուած մանաւոր ճիւղ մը] հաստատուած է։ Ցանձնարարութիւնները խնամով ու արագ կը պատրաստուին ու գիները որոշ են։

ՄԱՆԶԵՐՈՒ ԹՇՆԱՄԻՆ

Գրեց ՏՈՒՔԹ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Ամէն դաստիարակի եւ ծնողքի խորհրդատու հատոր մը՝ ընդդէմ պատանեկան մոլութեան։

Գին 5 դահեկան 2—5

Առօրեայ Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Տպագրութիւն Ց. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Ֆինճանճըլար նոգուշու, Թիւ 27

ՏՈՒՐՔԻՔ ԲԱՆԱԿԻՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՑԱՐԴ

Աչխատասիրեց՝ Բողքհատոր ԱԼԻՔԱՆ ՊԶՋԵԱՆ

Բարձրհռչակ Հեղինակին այն երկը, որ ին տեսակին մէջ լաւագոյն Թիւնն է, Չերմագին յանձնարարելի է ՔՀ՛ իւրաքանչիւր դասարանի եւ ՔՀ՛ ամէն ուսումնասիրութեան ծաւալով օգտակար գրքի մը։ Բնագիտական Հարցերը, զեղեցկագոյն պատրաստուած պատկերներու օգնութեամբ, եւ հեղինակին յստակ ոճին շնորհիւ, դիւրահասկանալի կը դառնան ամէն դասարդի ընթերցողներու։

Գին 8 ԴՐՈՒՇ

Կեդրոնատեղի՝ Ց. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՆԻՆ, Ֆինճանճըղար, Եօղուրդ

կ. Պոլիս

Սոյն երիտասարդական Հայատառ Թերթերէն ոմանք Հրատարակած է, Հոյնպէս պատկերազարդ տարեգիրք մը, որուն Հրատարակութիւնը օրինակներու Թուոյ պակասութեան կը դադրի, Հեղինակին մահուամբ։

ՏՈՒՐՔ. ԳՐԻՊՈՐ ՁԵԼԱԼ, Գալիքին հիպոնոմ եւ հնդկաձեռ Բարիզի ճիւանդանոցներուն, եւ ճարդրամով պատուած Assistance Publique կոյսէ։ 14 տարի Բարիզ անցուցեր եմ, որուն 6 տարին իբրեւ բժիշկ, վարդապետ հասատուած եմ։ ՏՈՒՐՔ. Գ. ՁԵԼԱԼ կը դարմանէ, բացի ընդհանուր ճիւանդութիւններէ, մասնաւորապէս ջղային եւ մարքային ճիւանդութիւններ։ Ունի օր, չորեքշաբթի զատ, կէս օրէ վերջ ճիւանդ կրնդունի իր տունը՝ Բերա, Սագրզ Ադամ, թ. 39։ Երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտներ՝ Սամաթիա, Բրիտանիա դեղատան ճակի կից տունը։

6—30

ԻՆՆԻՕՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲԱՐԻԶ 1828–1829

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Մինչեւ 1899ի վերջը հաւաքեալ Ճեաք	240,000,000 ֆր.
1899ին գանձուած ապահովագին	19,500,000 »
Դրամագլուխ եւ պահեստ	105,000,000 »
Ապահովագրեալ դրամագլուխ	18,000,000,000 »

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

Մինչեւ 1889ի վերջը հաւաքեալ Ճեաք	99,000,000 ֆր.
Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	253,000,000 »
Դրամագլուխ եւ պահեստք	150,000,000 »

որ ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին հետ կը համեմատի 60 % — *ինչ որ* «Իւնիօն»ի ապահովագրեալց կ'ընծայէ հսկայ երաշխաւորութիւն մը *ՈՐՈՒՆ ՆՄԱՆԸ ԿԱՐԵԼԻ ՉԻ ԳՏՆԵԼ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԴՈՐԾՈՂ ՈՒՐԻՇ ՈՐ ԵՒ Է ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՔՈՎ։*

Արեւելքի համար մասնաւոր սակացոյց գեղչեալ գիներով։ Նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի գերազանց քան ուրիշ ո'ր եւ է ընկերութեան պայմանները։ Շահաբաժիններու տարուէ տարի անմիջական վճարում, որով Իւնիօնի ապահովագրուողք ՉԵՐԾ են այն վնասներէն եւ յուսախաբութիւններէն, որոնց կ'ենթարկուին միշտ այն անձինք, որ շահաբաժիններու բարդման (accumulation des bénéfices) *ԳՈՒՒ եւ ՎՆԱՍԱԿԱՐ դրութեամբ գործող ընկերութեանց կ'ապահովագրուին։*

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ եւ Արեւելքի Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս, Կալաթա, Թահտապուրուն խան, Օսմ. Պանքային դիմացը

Գործակալութիւնք Թուրքիո գլխաւոր քաղաքաց մէջ

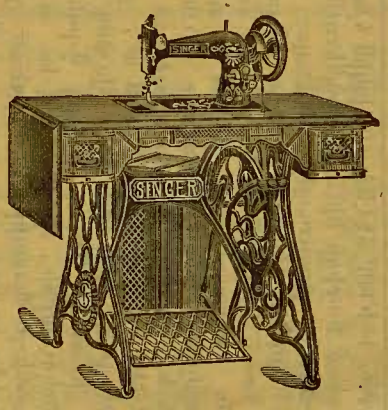

Ձեռքի, ոտի եւ ձեռքի ու ոտի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ եւ անհատնում ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ տաղտուկի ազբիւր մըն է:

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

ՍԻՆԿԷՐ,

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան աւելի կատարելագործուածը, հաստատունը եւ դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բովանդակ աշխարհի մէջ՝ աւէն ոք Սինկէրի մեքենաները կը գնէ:

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատան մէջ՝

ՇԱԲԱԹԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒԱՃԱՌՈՒՄՆԵՐ

ԲԵՐԱ, Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լխէին դիմաց.

ԿԱՂԱԹԱ { 1. *Սինկէր խան, Թիւնէլին եռեւը.*
2. *Գարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին Դիմաց.*

ՊՈԼԻՍ { 1. *Սուլթան Համամ.*
2. *Սուլթան Պէյազիտ.*

Դասերը եւ ցորգութիւնք ձրի.

Կատարեալ երաշխաւորութիւն

Մասնաճիւղեր գտնուած բոլոր քաղաքներուն մէջ

ՌՕՍԻԱ — ROSSIA

Ա.ՊԱ.ՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀ, ԿԵԱՆՔ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԱՐԿԱԾՔ

1898 *տարւոյ վրչ գանձուած ապահովագիններ*	34,775,642 *ֆրանք*
Երաշխաւորութեան գումար	121,765,333 »
1881էն *ի վեր ապահովագրեալներուն վճարուած*	164,172,000 »

Կեդրոնատեղի, Ղալաթիոյ քարափին վրայ, Մախասան հին տեղը

Ընդհ. Քննիչ
Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ

Ընդհ. Գործակալ
ԹԷՈՏՈՐ ՌԷՔԼԷՆ